

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ

ФАКУЛТЕТ ЗА ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА

КАТЕДРА “ЖИВОПИС”

**Испански абстракционизъм. Биоморфната абстракция при Хуан Миро и
абстрактен експресионизъм при Естебан Висенте**

Сандра Людмилова Блажева

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за придобиване на научна и образователна степен „доктор“

Научен ръководител:

Проф. Ивайло Мирчев

София, 2017

Въведение

1. Предмет и цели на изследването

XX-ти век провокира човека на изкуството с огромния му стремеж към лична свобода в творческия процес. Познанията и научните открития от началото на века променят съществено представата за изкуството, връзката между изкуство и наука става все по-силна и открива нови непознати хоризонти. Проблемът за личността застава в центъра на духовните и художествените интереси. Идентичността е рамката-формата, която е творческият почерк пред света. Тя определя пътя на духовното му израстване. Това, само по себе си е тенденция, която провокира човешката същност и разкрива скритите механизми на въображението, на скритите кодове в съзнанието на личността. Появява се новата културна действителност, която се определя на базисната основа на социалните и политическите предпоставки на времето.

Този дисертационен труд е посветен на развитието на динамичните процеси в живописата и творчеството на Хуан Миро и Естебан Висенте. Трудът анализира логичните характеристики и факти от живота и творчеството на двамата представители на „новото изкуство“ и в частност на абстракцията в техните творчески открития, различните похвати в живописните техники, които използват, визуалните интерпретации, интелектуалния климат в който творят, и ярко изразената им идентичност. От такава гледна точка, не е достатъчно да се констатира посоката на движение в живописата, необходимо е да се вникне в логиката на това движение, в неговата специфика и особености.

Абстрактното изкуство може да се раздели на две основни насоки едната е “геометричната абстракция”, тя тръгва от творчеството на Сезан и Съора, преминава през кубизма и прераства в геометрични и конструктивистки направления в Холандия и Русия.

Корените на другата насока се откриват в изкуството на Гоген, Фовизма на Матис и опитите на Кандински. Тя е определяна като “експресивна” или “лирична” абстракция. Може да се определи с термините като интуитивност,

емоционалност, органичност, биоморфичност, криволинейност, декоративност, романтичност и спонтанност – ирационалност. На основата на втората насока – “лиричната” абстракция и развитието на испанското изкуство през този период е направена съпоставка на творчеството на Хуан Миро и Естебан Висенте. Проследяват се приликите и разликите в развитието им, отношенията и зависимостите, оказващи влияние както върху процеса на създаване, така и върху процеса на възприемане на художественото произведение.

Целта на настоящия дисертационен труд е да потърси основните промени и насоки в развитието на живописца, свързани с творчеството на знаковите фигури на Хуан Миро и Естебан Висенте, които не са били обект на съпоставка въз основа на връзката им с испанската школа и модерните направления – лиричната абстракция. За първи път се прави съпоставка в творчеството на двамата автори.

И двамата са утвърдени художници, живели по едно и също време, повлияни от различни социалнополитически, културни фактори и условия на творческа реализация.

Хуан Миро е обект на изследване от страна на Пепа Балсах (Pepa Balsach) (отдел история на изкуството, университет в Жирона), Феликс Фенес (Fèlix Fanés) (професор по история на изкуството в университета в Барселона), Кристофър Грийн (Christopher Green) (почетен професор по история на изкуството, Курто институт по изкуствата), Реми Лабрус (Rémi Labrusse) (професор по съвременно изкуство история в университета в Париж), Роса Мария Малет (Rosa Maria Malet) (директор, Фондация Хуан Миро, Барселона), Джордана Менделсон (Jordana Mendelson) (Департамент по испански и португалски, в Нюйорския университет), Хуан М. Мингует (Joan M. Minguet) (професор по съвременно изкуство, история и история на киното, автономен университет на Барселона) и др.

Естебан Висенте е проучван от Елизабет Франк (Elizabeth Frank) (професор по съвременни езици и литература в колежа Бард (Bard College), Даниел Хексол (Daniel Nahall) (асистент по история на изкуството, Университетът Куцтаун в Пенсилвания), Барбара Роуз (Barbara Rose) (арт критик и историк на

съвременното американско изкуство), Кристина Кии (Christina Kee) (художник и изкуствовед) и др.

Но двамата артисти никога не са били обект на общо изследване и съпоставка по този начин.

Намерението на изследването – да разкрие определени сходства и различия в творчеството на Хуан Миро и Естебан Висенте и възможност да се изведат и коментират някои обобщаващи тенденции и за самия исторически период.

Животът и творчеството на Хуан Миро и Естебан Висенте са непосредствено свързани с динамично променящите се социално-икономически и културни процеси през ХХ-ти век. Идеята за “новото изкуство” е част от идеята за изграждането на нов свят. Тя обхваща всички видове изкуства.

Пресечната точка в творчеството на двамата художници е лиричната абстракция.

Абстракцията е фаза в развитието на модерното изкуство, стилът на Хуан Миро - биоморфна абстракция като част от лиричната абстракция има свой собствен енергичен живот. Този процес е основан на чисто артистичното майсторство и придава на картините му атмосферата на свежо вдъхновение и своеобразен характер.

Движението абстрактен експресионизъм се развива в Ню Йорк през 1940-те години и принадлежи към лиричната насока в абстракционизма. Естебан Висенте се стреми да демократизира изкуството от европейската тенденция, опира се на съзнателните импулси, които са водещи при създаването на творбата. Методът на създаване на творбата за него се приема като изначално важен, колкото самата живопис.

II. Методология

Използван е общокултурологичният метод и сравнителен анализ. Трудът е разработен на базата на основните научни методологични принципи и

подходи като системно – структурен анализ и синтез, сравнителен анализ, исторически, функционален, художествен подход и др.

Според спецификата на изследването са анализирани последователно в различни части основните характеристики и фактори за развитие на двамата автори, особеностите на техния почерк, елементите и параметрите на техните художествени изображения, както и техните смислови измерения. Направен е сравнителен анализ въз основа на тяхното развитие и трансформация през различните насоки на абстрактната живопис. Синтезиран е преглед относно механизмите на интерпретация като процес.

Във връзка с целите на настоящото изследване частично са разгледани: отделни насоки на модерното изкуство като например: експресионизъм, сюрреализъм, кубизъм и др., както и развитието на живописца в Испания от началото на ХХ-ти век. Предметът на изследването е свързан с развитието на Миро и Висенте и интерпретациите им на лиричната абстракция. Техният творчески път е проследен чрез хронологическия подход като целта е да се проследи определена причинно – следствена връзка или приемственост между отделните им фази на развитие. В тяхното развитие могат да се определят три основни периода: през първия и двамата работят в Испания и са под въздействието на испанския академизъм и реалистичния подход на изобразяване, който е водещ за испанската живопис. Тяхното развитие продължава в Париж, където се запознават с авангарда и новите насоки в изкуството въз основа, на които творчеството им претърпява метаморфоза и поема по пътя на абстракцията – това е вторият период. В третия период, през който те достигат зрялата фаза в развитието си и двамата утвърждават собствения си стил на работа - Миро в сферата на биоморфната абстракция твори между Испания и Франция, а Висенте в областта на абстрактния експресионизъм работи в Ню Йорк.

На базата на сравнителния анализ между Миро и Висенте и тяхното художествено творчество е направена съпоставка, с която се дефинират връзките и взаимодействията между различните компоненти и процеси на **лиричната**

абстракция за да се достигне до изясняването на приликите и отликите в тяхното творчество.

III. Съдържание на дисертационния труд

Обемът на дисертационния труд е 229 стр., разпределени във въведение, четири части, заключение, библиография и албум.

Въведението – включва предмет, цели и методология на изследването.

В първата част “Общ фон на художествено-артистичните процеси. Основни насоки и тенденции в модернистичните направления през XX век, испанската живопис и абстракционизма” е разгледана ролята на идентичността в изкуството в епохата на модернизма; развитието на модерните течения, които стават отправна точка за изкуство на Хуан Миро и Естебан Висенте; развитието на испанската живопис през XX век, която оказва пряко влияние върху творчеството им.

Модерният човек изгражда новите критерии в културното поле. Тази негова роля е предопределена от възникналите исторически предпоставки. Динамичните промени в изобразителното изкуството и във всички форми на изкуството, през XX-ти век предизвикват промяна в духовните потребности на индивида. Парадоксалното, е че самите автори на новото изкуство схващат себе си в една безкрайна отворена парадигма. Проблемът за личността застава в центъра на духовните и художествените интереси. Представителите на модернизма се противопоставят на реализма и носят чертите на абстрактното въображение.

Самият „модернизъм“, колкото и категорично да формулира ценността, уникалността и новотата си, също толкова смело прави връзки през векове и традиции. В това отношение дори само испанската живопис и парижката школа предоставят редица примери на убедени художници, интелектуалци на новото

изкуство, мислещи извън общоприетия шаблон на хроноса¹ и на тенденцията. В тази посока на разсъждения, не трябва да се пропуска мястото на движението на модерните направления. В авангарда от първото десетилетие на XX-ти век, могат да се обособят няколко направления, някои от които играят съществена роля в творческото развитие на двамата автори: експресионизъм, кубизъм, сюрреализъм, абстракционизъм и др.

Художниците експресионисти третират плоскостно изображението с ярки изразителни цветове, ярък език на формата и линиите, с вълнуващи и иносказателни образи. Те използват като основен принцип много силна деформация. Този експресивен маниер е основа на абстрактния експресионизъм, в който твори Естебан Висенте.

Кубизмът е концептуален подход, чиято основна идея е да изобрази реализъм в изкуството, който представя света какъвто е, а не какъвто изглежда. Възниква като реакция срещу *импресионизма*, противопоставяйки се на тенденцията към разлагане на формата, чрез крайно строги кубични форми. Кубистите се опитват да разлагат естествените форми на стереометрични тела и да ги аранжират декоративно. Формите проникват една в друга (Passage). Образът е показан едновременно в няколко различни гледни точки, изобразени в една равнина заедно. Кубизмът оказва влияние на Миро и Висенте в началото на тяхното художествено развитие.

Сюрреалистичната живопис разкрива деформирани образи, тела, форми и пространство с виртуозна техника, фантастични сюжети, тайнствени творби като параноичен сън, течни часовници, хора, валящи от небето като дъжд, или една съвършено нова звездна реалност. Той изобразява реални неща с нарушена причинно - следствена връзка. Сюрреализмът е определян като крайна форма на биоморфната абстракция, в която твори Миро.

Абстракционизмът използва визуалния език на форма, цвят и линия, за да създаде композиция, която не отговаря на зрителните реалности в света. Една от

¹ Божество в гръцката митология

целите му е да постигне хармония чрез съчетаване на цветове и геометрични форми, способни да предизвикат различни асоциации и емоции. В основата му е заложен принципът за отказ от предметно-фигуративния изобразителен подход. Двамата автори работят в сферата на лиричната абстракция, една от двете насоки в абстракционизма.

През началото на ХХ век повечето испански художници се отправят към Париж. В Париж се създават благоприятни условия за разцвета на новите направления и течения. Именно там се формира подходящият климат на духовна свобода и разкрепостеност на духа. Испанската живопис е свързана с традицията на големите майстори. Много силно е застъпена реалистичната линия в нея. От друга страна сюжетните композиции са подчинени на националната идентичност, дълбоко изразена в съзнанието на творците. За испанската живопис най-важното е *„невероятното чувство за реалност. Няма място за мечти.“*². Испания е в капана на застоя в тялото на монархията, църквата, армията и социалните класи – Естебан Висенте винаги разглежда съдбата на родината си като инцидент, а не като абсолютна и непроменлива същност на автентичната иберийска идентичност. Застанал на пътя към изхода пред въртящата се врата, Висенте казва *“Но аз трябва да избягам от това. Аз не бих могъл да живея под диктат. Трябва да избягам от историята.“*, *„Как можеш да намериш себе си? Идеята е да учиш историята, но не да живееш в нея.“*³⁴ Съединените щати се превръщат в постоянен дом за Висенте. Художникът, който е закърмен с усета си към испанската живописна традиция, претърпява коренна промяна в творческото си развитие, превръща се в един от създателите и представителите на нюйоркската школа. В Париж испанските художници се свързват с големите имена на съвременната живопис и попадат в тяхното културното пространство. Испанските художници от ХХ-ти век са многопластови, двусмислени и понякога иронично разчитат не само на визуалното възприятие, а преди всичко на мисленето, интелекта, провокиращ зрителя. Голяма част са знакови фигури в съвременните течения имат водеща роля в развитието на авангарда. Художествените движения в

²Vicente, Esteban:pinturas y collages 1925-1985 : Fundación Banco Exterior, Madrid, 24 de abril al 15 de junio de 1987, стр.158

³Frank, El., Esteban Vicente, Hudson Hills Press, New York, 1995, стр.29

⁴Vicente, Esteban:pinturas y collages 1925-1985 : Fundación Banco Exterior, Madrid, 24 de abril al 15 de junio de 1987, стр.158

испанската живопис от края на XIX-ти век и началото на XX-ти век продължително запазват своя реалистичен характер, отделни автори възприемат традициите на модернизма в Париж. Отразен е общият фон на художествено-артистичните процеси от миналия век като обстоятелство предпоставящо развитието на Миро и Висенте.

Втората част разглежда хронологично творческия път на **Хуан Миро** и изяснява особеностите в почерка му, водещи до **биоморфната абстракция**. Проследява развитието на художника от академизма до абстракцията, преминавайки през различни течения. Проучва въздействието на символа и знака, формата, цвета и техниката му на работа.

Хуан Миро е определян като сюрреалист и картините му представляват образи, които вижда в съзнанието си, той описва биоморфни форми в идиосинкратичния си стил. Сюрреализмът се разделя в три направления- първото е фигуративно, второто е свързано с фантастични пейзажи и образи, последното създава съвършено нова действителност. Третата насока в сюрреализма, която изобразява абсолютно нова реалност, използва биоморфните образи като влага нов смисъл в тях. В този ред сюрреализмът е проява на биоморфизма, която изразява образите свободно от реалната действителност. Миро претърпява метаморфоза в творческото си развитие от изобразяването на реалния живот към нетрадиционните, символични и въображаеми образи в произведенията си. Той комбинира цветове, текстури, основи, форма и техники за да пресъздаде заобикалящия го свят, пречупен през този вътре в него. Експериментира и работи с различни техники. Биоморфната абстрактна композиция е типична за Миро.

Формите в произведенията на Хуан Миро имат органичен характер. Първоначално натуралистичните образи са много съществени в произведенията му. Той се стреми към реалистично предаване на образите и изписване на всеки детайл. Постепенно напълно изчиства формата и я свежда до най-характерния за обекта детайл. Използването на знакови и символни кодове в работите на Миро е свързано, както с процесите на познание в детския му период и привързаността му към местата, на които е живял – любовта му към природата, така и с неговата

идентичност. За да бъде разпознато дадено изображение, преди това трябва да има изградена система от кодове, които Миро създава в творбите си. Той се отказва от смисъла на думите и е подвластен на очарованието на буквите. Миро се ограничава до ежедневноста като позволява на буквите да участват в композицията и ги лишава от буквалното им значение. Препратките към небето и небесните тела са още една от константите в работата на художника. Миро създава цялата тактилна чувственост на небесните тела.

Символите и знаците, които той изгражда се отнасят не толкова до видовете изображения, колкото до ролите, които им поставя в процеса на човешкото общуване. Чрез тях той постига силата на въздействие върху зрителя. Чрез средствата на абстракцията изгражда сюжети, в които персонажите и образите, чрез символните изображения, акцентират в един сложен комплекс от идеи относно проблемите и събитията на съвремие то си – живописни композиции и пейзажи с биоморфни мотиви. Представянето на човешки форми с криви, кръгове и линии са характерни за произведенията в зрелия му период. Символиката, която той използва в архетипите, геометрията, цветовете и нумерологията, придобиват значения в рамките на формалните интерпретации. Понякога тази връзка е осъществена от една единствена линия или петно. Триъгълникът може да изобразява женското начало, а мустакът- човек, четирите пресечени линии звездите, зеленото цветно поле- нощното небе, а кадмиевото оранжево петно-слънчевия диск.

Художникът разкрива идеите си и най-съкровените чувства именно чрез смелите цветови решения. Цветът придобива ключова роля в картината „...един цвят може да окупира практически цялото платно“⁵. Миро създава композиции с контрастни петна, абстрактни форми, космически пространства. Колоритът е най-силното му изразно средство. В процеса на развитието си Миро редуцира колорита си до няколко чисти, контрастни и интензивни цвята – жълто, червено, синьо, зелено, допълнени от черно. Цветното петно в композициите му е натоварено да носи смисъла, допълвано от линията. Заобикалящата го среда има

⁵Malet, M.R., Joan Miro 2003 ediciones, Poligrafa S.A., Balmes, 54 Barcelona стр. 6

пряка връзка с колорита. Откритието му на синьото в морето и ярката слънчева светлина на Майорка са в рязък контраст с агресивната среда около Монтрионг, откритие, което художникът прави в началните си стъпки в живописа. В Майорка, улавя ярките живи цветове, интензивното синьо, което е най-характерно в палитрата на творбите му. Хармонизира отношението на всеки елемент от картината чрез колорита. Връзката между цвета и символа е особено силна в работата на Миро. Въпросите, които си поставя художника са за формата, цвета и техниката и медитират върху това, което символът изразява в рамките на определеното пространство. Символиката на цветовете е подсилена от символиката на формите и абстрактната картина започва да *“говори”* съвсем разбираемо и конкретно в произведенията му.

Колоритът на Миро е подчинен на неговия характерен стил: палитра, изразни средства и мотиви. Творбите му са с брилянтен хроматизъм. Независимо, че в творчеството си той редуцира формата и колорита си до нивото на абстракцията, той винаги запазва връзката с реалността посредством морфа.

Миро създава пространствена свобода в творбите си. Търси съзнателни пространства, но ги интерпретира по свой начин. Работи голямоформатни асоциативни композиции. Хуан Миро създава ново етично отношение на твореца към собствената му работа, чрез една нова реалност.

В третата част е разгледано хронологично художественото развитие на **Естебан Висенте**, неговият творчески модел и отличителни черти в изкуството му като **абстрактен експресионист**; техниката му на работа, ролята на цвета като носител на фабулата в композицията.

Висенте създава нови връзки и отношения – дискурсивни, фрагментирани, асоциативни. Внася свобода и светлина в разработването на пространството. Носи духа на движението, на промяната, стремеж към съвременност, към нов, усложнен, нееднолинеен художествен израз на цвета. Провокативни и дори откровени, картините на Висенте, чрез светлината от цветовете, усвояват една създадена от него реалност, свеждайки я до нейната най-автентична константа:

израза на цвета. Висенте освобождава платната от традиционните, класически форми и фигурални композиции.

Първите негови творби носят реалистичен почерк.

След Париж художникът претърпява драстична промяна в развитието си. Естебан Висенте е мотивиран от атмосферата на авангарда на френската столица.

Влиянието на кубизма върху него е значимо за развитието му на творец, както и за формирането на неговия творческият мироглед. Всяка картина е решена по свой собствен начин и е продължение на процес, който изследва ролята на светлината в изграждането на цвета. Хармонията в творбите му се основава на този принцип. Физическото усещане за цвят дава смисъл на израза, постига сияйност чрез прозрачен цвят в картините. Трансперантността води при него до усещането за нереалност и виталност.

Критикът Гаша (Besides Gasch) оценява творбите му така *“Дискретни и естествени, в минорна тоналност, с приглушен глас, без желание да предизвикват острота, нито да смайват, или да взривяват зрителите”*⁶. В маслените му картините от 30-те и рисунките, се откриват първите опити на художника в посока на авангардизма. Фигуративните композиции много бързо изгубват стойност за него и той се обръща към абстрактното изкуство, където се вълнува от съотношенията на различните видове фактури, форми и цветове. Творецът се развива бързо, от наблюденията и имитациите на реалния живот в произведенията си преминава към нетрадиционните и символични реализации на въображаемите образи. Реалистичните форми заменя с абстрактни цветни петна. Това чувство за реалност в новите му творби се превръща в усещане чрез експресията на цвета и формата.

Видимият свят не просто се разпилява в това ново изкуство. По - скоро същественото за него, е рафинирано и сдобито с нова свобода. Чистотата на неговата абстракция може да бъде проследена до собствената му интерпретация на аналитичния кубизъм и колажа.

⁶Vicente, Esteban: pinturas y collages 1925-1985 : Fundación Banco Exterior, Madrid, 24 de abril al 15 de junio de 1987, стр.62

Светлината, спокойното пространство изпълват неговите картини и колажи, тръгващи от напрегнатата духовност на Ел Греко и Рибера, прозрачната лекота на Веласкес, чистата любов към живописца на самия Гоя. Висенте споделя философията на Полък за промяна на темпото в диапазона на цвета – от несговорчивия, митичен джазов ритъм към забързаното, свободно по форма фортисимо. Техниката на Полък го провокира към неговия „интериорен пейзаж“. “Интериорен пейзаж” не в сферата на предметния свят, а този отразяващ душевността на художника. Образът винаги остава един и същ, без значение какви материали или форми използва Естебан в произведението. Този образ се превръща в предмет на една и съща идея, на едно и също изображение – акумулирано от опита. “Интериорните пейзажите” са реакция от спомените на Висенте. В работите му цветовете си взаимодействат. Пейзажите разкриват всичките си възможности в тонално отношение спрямо колорита, от земните и органични тонове на най-хроматичния експресионизъм.

В края на творческия си път Висенте продължава да твори безорнаментално (disornamented). Изкуството, което създава е съсредоточено във видение на ред, чиято илюзия, живописна или духовна, никога не позволява да доминират фактите на материалната реалност. Художникът систематично проучва формата, светлината и възможностите на пигмента. Това развитие в неговата живопис е плод на влиянието на американските художници. Творбите на Висенте не са лишени от опитите му да се простира в границите на традиционната представа за **експлозивна цветна гама (color-exploding scale)**. Неговите картини често са определяни като музикални, заради звученето на цвета. Композицията е изградена от чисто абстрактни елементи.

За Естебан Висенте балансът винаги е между цвета, формата и материята. Цветните петна, мазките и случайните форми са в единство и това единство е подчинено на създадения ред, който е построен от хармоничните взаимоотношения между отделните части на картината. Висенте изразява въздействието на цвета, като улавя неговите безкрайни нюанси и се фокусира върху експресивността в комбинация от цветни равнини и създаването на хроматичната абстракция. Използва правоъгълни и квадратни полета от цвят, в

които синьото, червеното, зеленото и жълтото са в състояние на проникване един в друг и се сливат. В допълнение, той комбинира остри ръбове с дифузни граници, което прави изображението тактилно. Конструира композицията като се има предвид връзката между нейните размери, цвят и позиция на повърхността в платното. В рисунките Висенте си създава фина риторика на различни изобразителни техники. В последните си десетилетия, той използва активен въглен, гваш и пастели за постигането на различни текстури и резонанси, за да избегне еднообразието, както и простотата в изпълнението на композицията.

Забележителната хармония, която съществува в изкуството на Висенте е изразена ненатрапчиво в цялостното утвърждаване на позицията и естетическата линия, изразена в произведенията му: редът в контекста на цвета и синтеза на формата. Непрестанно е търсенето му на динамични обединяващи принципи по отношение на колорита.

Той постига този ефект чрез най-чувствителните и фини корекции на тонове, нюанси, линии и текстури в рамките на изобразителния контекст, които се появяват напълно абстрактно, и те резонират с жизнеността и уязвимостта на реалния свят, пресъздаден със средствата на “лиричната” абстракция.

Четвъртата част съпоставя биоморфната абстракция на Хуан Миро и абстрактния експресионизъм на Естебан Висенте. Паралелът е направен на базата на формални елементи и смислови измерения. Двамата автори се анализират чрез формалните качества и параметри на изображението, които в определена степен подлежат на съпоставяне и количествено измерване, като композиционни зависимости, цветност, светлина и др. Разгледани са и тези с относителен характер, които дават възможност за откриване на по-сложни връзки и играят значителна роля при възприятието и въздействието на картината върху зрителя.

Изследването доказва връзката на тяхното творчество с испанската живописна школа и европейския авангард, независимо от това, че те са творили на различни континенти и нямат връзка помежду си. Допирната точка се изразява в лиричната абстракция. Биоморфната абстракция и абстрактния експресионизъм са

различни форми на лиричната абстракция. Изследването е изготвено на базата на емблематични произведения от развитието на двамата автори, оставили ярка следа в художествената практика.

В Испания авангардът навлиза по-късно спрямо другите европейски страни. Времето, в което Миро и Висенте започват своя творчески път, изкуството там се развива предимно в реалистичната линия на академизма. Реализмът преминава през всички прояви на изкуството в Испания. Но проблемът за отношението към предходните художествени творби ограничава творците в принадлежността им към новите художествени течения.

Миро има каталонска идентичност, която е с водещо значение за изграждането на творческия му мироглед. Той остава обвързан с Испания и именно това изиграва водеща роля в развитието му като творец. Първите му творби се придържат към реалистичния изразен език. Колоритът му е богат и ярък. Композициите са изградени според правилата на академичната живопис. Миро признава, че работи върху платното, *“...както селянина в своята зеленчукова градина.”*⁷ Тематиката, свързана с испанската битност остава негова предпочитана сюжетна линия.

Висенте е закърмен и възпитан в духа на академизма на испанската живописна традиция. Той е всичко онова, което се нарича реминисценции, мотиви, техники в живописата, колорита и пр. В произведенията, които създава, реалистичните форми се заменят от абстрактни цветни петна. Повлиян е от традицията на Ел Греко, Рибера, Сурбаран, Веласкес, Гоя, Пикасо и Гри. Не би могло да се омаловажи неговото аналитично познаване на произведенията от испанската школа в музея Прадо. Периодът прекаран в проучването на творбите на испанските живописци е в основата на отношението му към цвета и ролята на светлината. Първите картини, които създава са портрети и пейзажи в духа на старото испанско изкуство. Той е безупречен рисувач, но реалистичният подход за предаване на формата не го задоволява. Колоритът му е много деликатен в

⁷Malet, M.R., Joan Miro 2003 ediciones, Poligrafa S.A., Balmes, 54 Barcelona стр. 6

пастелната гама. Композициите на картините му са подчинени на линейната и въздушна перспектива.

Един паралел между двамата творци открива влиянието на испанската живописна школа върху изграждането им като художници през целия им творчески път. Независимо, че още след първите десетилетия от тяхното развитие те ще потърсят както нови хоризонти за развитие, така и нови начини за изразяване, далече от реалистичния подход на испанската традиция.

Миро е много повече свързан с природата на Монтриог, Корнудея, Майорка и Барселона. Съзерцавайки, наблюдавайки природата, художникът открива цветовете в палитрата си, детайлното предаване на всеки стрък трева или обект. Неговите творби са изградени реалистично в духа на испанското изкуство по това време. Но срещата му с художниците от парижката школа и авангарда в Париж, като Пикасо и Гри, оказват силно влияние в кариерата му.

Приемствеността за Висенте се изразява с анализирането и детайлното проучване на представителите от испанската живописна школа. Той е много повече повлиян от кубизма на Гри.

Макар и двамата автори да завършват кариерата си като абстрактни художници, Миро биоморфен абстракционист и Висенте абстрактен експресионист, те започват артистичния си път с академично образование и стремеж към представяне на обективната реалност. Те са здраво стъпили на традицията. Европейският авангард и испанската школа оставят следи в двамата художници, те изиграват значима роля в развитието на тяхното творчество независимо от мястото, в което творят, Европа или САЩ. Тази връзка показва приемствеността на един артист, свързан с традицията в изкуството и академичните техники.

В началото на творческия си път и двамата художници са повлияни от модерните течения и Сезан.

“Сезан се стреми да прехвърли върху формата и цвета тази емоционална същност, която носи фабулата. Натовазва линията и цвета със задача, която не му е присъща по природа. Излязъл от импресионизма, който си служи с „плосък“ цвят той възприема цвета за да го използва като пространствен елемент.”⁸ Плод на неговото търсене са и основните стереометрични тела, към които може да бъде приведен всеки органичен, или природен обект. Тук трябва да се отбележи, че Сезан не си служи и с валорова модулация. Той използва изключително комплементарни цветове, контрастите на топли и студени цветове, които създават илюзията за пространство. Пространството и обемите изгражда на принципа на стереоскопичния пластичен образец. Това е принцип, който в началото на века ще бъде застъпен от кубизма като теория и практика. Идеите на Сезан за цвета изиграват съществена роля за двамата автори, тъй като още в най-ранните им творби цветът заема водеща роля в изграждането на образа. При Миро в ранните му пейзажи се усеща това влияние, както и в портретите. При Висенте това влияние ясно личи в натюрморта му “*Ле Кранойо*”, напомнящ сезановите работи в композиционно и колоритно отношение.

В първия период от изкуството си, Миро определя себе си като фовист независимо, че не споделя идеологията на фовизма. Той е привлечен от идеите на фовизма за съпоставяне с категоричност на контрастните цветове и чисто силуетните изображения. Творбите на Миро преди 20-те години на ХХ-ти век носят разнообразни влияния от различни направления като фовизъм и кубизъм, съчетани с традициите на каталонския фолклор. Характерът на формата е деформиран, цветовете са нереални, мазките положени от неговата четка са дебели за разлика от тези на фовистите. За него цветът още тогава е водещ и той използва неговото емоционално въздействие подобно на Ван Гог. Колоритът му е ярък, противно на търсенията на фовистите, цветовете, които използва са близки до реалните. Композициите все още са предметни и отразяват обективно действителността.

⁸Цокова Е. Френската живопис през XIX век, Български художник, София 1974, стр. 95

Влиянието на Сезан върху Висенте се забелязва най-категорично в един негов морски пейзаж. То може да се открие, макар и не толкова конкретно и в други негови работи от този период. В тези произведения се усеща доминиращият интерес на художника към цвета. По - късно Писаро и постимпресионистите ще имат отражение в работата на Висенте. Живописца от този период на Естебан запазва реалистичния характер, но цветът вече е излезнал на преден план.

Силното влияние на Сезан и Матис е обединяващ етап в работата на Миро и Висенте. Всеки един от тях има собствена гледна точка върху произведенията на двамата французи.

В следващия етап от развитието им се наблюдава въздействието на кубизма в произведенията им, макар че те не се причисляват към художниците кубисти. Всеки от тях има собствена интерпретация над идеите на направлението. Миро разглежда кубизма като откритие по свой собствен начин и го интерпретира повърхностно, в сравнение с Висенте. Влиянието му от кубизма се изразява в цветовия подбор, не толкова във фасетирането на формата тази тенденция се забелязва в неговите колажи.

За Висенте кубизмът е едно от най-големите постижения на живописца. За него той е повратна точка в творчеството му, защото чрез кубизма за пръв път навлиза в полето на абстрактното и колажа. Колоритът, който използва в този период, е близък до този на кубистите. Опитите му по отношение на композицията при него, в сравнение с кубистите, са доста различни. Те са свързани преди всичко с колажа и са по-близки до абстракцията (съставени от геометрични парчета картон, оцветени в близки по тон цветове). Висенте не споделя идеята на кубистите, в колажа да присъстват предмети, защото това го отделя от живописца.

Миро е причисляван към групата на сюрреалистите. В този отрязък от творчеството на художника произведенията му са изпълнени с биоморфни образи. Творбите на Миро не са породени от състояние на хипноза или автоматизъм, както при останалите сюрреалисти. Те са плод на неговия собствен вътрешен

свят. Той пресъздава образи, имащи връзка с реалността, посредством елементи обозначаващи тази връзка, но са доста далече от визуалния им аналог. В тези приказни и неясни видения могат да се разпознаят заоблени и геометрични форми, и зооморфни елементи и тук той работи в посоката на биоморфната абстракция. Образите му в този период са пластични, те се свеждат до знак съставен само от форма и чист цвят. Композициите са добре организирани и премислени, липсва дълбочина в картините му и фона, който е изграден с равен тон. В картините си Миро използва органични форми, пресъздадени чрез интензивността на цвета. В по-късните си творчески години създава композиции, в които тези фигури започват да добиват съвсем обобщено и абстрактно звучене.

Висенте, обратно на Миро е противник на сюрреализма и на автоматизма. Отдава се основно на модалността на кубизма. За него кубистичните идеи са все още живи. Импулсите му в тази посока идват от трактовката на цвета и светлина. Светлината има водещо значение в творчеството му. В неговия колорит влиянието на кубизма е различно, той превръща остротата на линиите в мекота и нежност, чрез и единствено посредством цвета. В композиционно отношение Висенте е противник на претрупаните с форми и детайли картини. Той редуцира образа подобно на минимализма. През 60 - те години на миналия век, в научния си труд, Естебан Висенте обяснява ролята на кубизма и приемствеността му в последвалите течения на авангарда, както в Европа, така и в САЩ. Самият той признава, че именно кубизмът е в основата на неговото развитие като абстрактен експресионист. Кубизмът има значение за организацията на линията в композициите му. Висенте е основоположник на абстрактния експресионизъм.

Докато Естебан категорично се причислява към течението на абстрактния експресионизъм, Миро не се определя като част от сюрреализма, той преминава в творческия си път през различни направления и все пак остава представител на биоморфната абстракция в творчеството си. Тематиката от ранните творби остава основен сюжет в цялото му изкуство.

В запазените негови скицници, в които човешките фигури носят един наивитет по отношение на академичната рисунка, се забелязва трудността за художника при изграждането на фигурите. Рисунките му претърпяват метаморфоза, в последвалите периоди те стигат до биоморфизъм, но никога не достигат чистата абстракция, характерна за творчеството на Висенте.

Първите произведения на Висенте, показани в изложба, притежават реалистичен почерк. В тях много категорично се вижда рисунъчното му умение. В работите преобладава усет към формата и точната линия, с остро чувство за типичното и характерното за нея. За разлика от Миро, Висенте притежава усет за вярно предаване на образа. Това предимство му създава възможността да прави ретуши и портрети в продължение на десетилетие.

Палитрата на двамата художници е твърде различна:

За Миро черното и бялото са от първостепенно значение, заедно с основните цветове. Той полага цветове на фона като мъглявина, което не само придава особена атмосфера на фона, но и в същото време контрастира с шахматно разположените чисти цветове в обемите на персонажите. Миро изгражда петното от собствената си отправна точка за да обособи отделно пространство. В по-късните му произведения присъства изобилие от черни тонове. Другите цветове са значително приглушени в съответствие с пропорцията на черното. Тази цветова характеристика на художника при поставянето на цветовете върху платното, предопределя стичанията, пръските и капките, които придават на картините голяма сила и агресивност. Агресивност, която съществува повече във формата, отколкото в съдържанието. Работите не биха могли да се интерпретират като вид протест – представляват искрената спонтанна проява на чувствата на художника. Чрез контраста в цвета и наситената масивна мазка, Миро се опитва да изгради пространството. Цветът е нанесен с много дебела мазка боя, подчертани са по-важните характеристики, със специални акценти. Фоновете в неговите картини пресъздават емоционалния заряд. Цветът е систематично положен върху формата, и играе важна роля в композицията, насложени една върху друга мазките, се

възприемат като различни тонове. Гамата на Миро е хроматична и всеки цвят има определено място в композицията, както и смислова символика. Характерното в разпределението на цвета е една от най-типичните черти в работата на художника, Миро ще изобрази арка от цветове, която е специфична само за него. Колажът задължава Миро да се концентрира върху акцента на цвета и на тази база да организира композицията. И резултатът е строга рафинирана форма, която редуцира композицията за да открие същественото – водещото. Фантастичната рисунка, според която е комбиниран колажът, заема много важно място в работите на Хуан Миро.

При Висенте цветът е носител на сюжета в творбите му. Тази чувственост в изобразяването е постигната чрез много деликатните материи във фона на колажите. Той достига до висока степен на емоционалност. Понякога в картините му платното остава непокрито напълно, защото единствено светлината и цветът са важни за Висенте. В колорита на художника зеленото се прелива в охра, а охрата в жълто или червено, много внимателно от един тон в друг. Използва различни ефекти в текстурата чрез остъргване и фротаж. При Висенте колорита в картините и колажите му е изграден на базата на неговата концепция за ролята на светлината. Колоритът е изграден от много близки по стойности тонове. Разглеждани при променяща се светлина в рамките на деня, картините му – цветовете се променят в съотношенията си, стават сияйни привечер, плоски и чисти на обяд. Висенте намира контрастните цветове прекалено графични и статични, той предпочита по-богатата игра на светлината, която пресъздава само с цвят. Използва пастелен колорит, изграден от светли тонове. Единствено в най-тежките периоди от живота си рисува с тъмни цветове. За него те са преходни цветове. Колорита му изглежда ярък и интензивен, заради начина на подреждане на цвета и светлината в картината. В живописните си колажи повърхността на хартията, както и тази на платната му е покрита с тънък равномерен слой боя, виждат се следите от четките. Висенте работи с изграждането на хартията и често експериментира с различни собствени технически похвати с цел да получи необходимите нюанси, без да избледняват във времето. Той предпочита да рисува партии от хартия в желаните цветове (около дванадесет на брой, които покрива

за един ден и ги лакира с лак Довое) и така ги поставя на отреденото им място, променя техният размер и форма, разкъсва ленти, замества ги с по-големи или по-малки фрагменти, променя позицията на цветните зони.

Този маниер на работата е характерен и в живописата му – там Висенте рисува, вмъквайки абстрактни форми с малки четки. Работи и поддържа компактна гама от тонове от цветовете на палитрата. Платната му са изпълнени със светлина, пресъздадена от богатството на тона. Линиите не са контури на фигури, те участват най-вече като повърхността на формата. По този начин тяхното действие на текстури напомня четката.

Разлика в колорита на двамата художници е в агресията на цвета, в мазката на четката, в светлината, която пресъздават в цвета. Миро използва много по ярки цветове и си служи с контрастите, докато Висенте използва меки, близки по стойност цветове в една гама. Картините на Висенте често са определяни като музикални, заради ритмичността на полаганите тонове. Цветът при двамата е основен фактор, той е носител на емоцията и участва в изграждането на образа.

Техниката им на работа е подчинена на отношението към цвета. Миро използва два похвати на работа, които понякога са използвани в една и съща творба. В единия той е подчинен на прецизното изписване на детайла, а в другия на експресията на тона. Той използва богатството на различните материали: платно, картон, мазонит и шкурка, маслените бои, които са придружени от въглен, гваш, пастел или акварел; тел, гипс, канап. Обработката на фона създава място на значението и ролята на петната и накапванията. Материалите имат определена плътност, която участва в композицията. Хартията, покрита с пясък и катран, което му дава идея за бързите удари с обърната четка. Миро продължава да използва чисти цветове, които полага в определени зони. Набръчканата повърхност подсказва идеята на художника да направи импровизирани графични знаци, далеч от фигуративната представа. Грубата текстура на хавлиената кърпа втвърдена от лепилото, изглежда изобразена дори по-груба със зеленикав цвят и охра от Миро, което е иновативен технически и изразен маниер в живописата за

неговото време. Художникът използва оптимално възможностите на листа хартия. Докато някои други творци са загрижени да постигнат перфектното владение на техниката, Миро изпитва наслада от проучването на възможностите на неочакваното от материалите, с които работи. Той залага и очаква емоционално въздействие, идващо от изненадата от тях в условията на творческия процес. Художникът използва всички свойства на материала. Миро разкрива за себе си и провокацията на леда, като материал в процес на промяна на агрегатното си състояние по време на работа.

Цветовите и текстурите в колажите на Висенте, създават две пластични цели. Едната е свързана плоската повърхност – свещена за голяма част от модерното изкуство и също така определяща границите на композицията в мащаба – натюрморт, интериор или човешка фигура. Повърхността в колажите му не е гладка, но запазва зоната на живописца. Висенте никога не включва предмети в неговите колажи, защото го отдалечават от тази зона. Различните по размери и форма парченца хартия са подредени близко едно до друго, а разстоянието между тях създава усещането за дълбочина в колажа. Висенте отхвърля фрагментацията на класическия колаж, той предпочита да разглежда формата по-панорамно. По отношение на колажите му, може да се отбележи, че те са нетипично втечнени и анимирани. Цветът и формата придават усещането за непрекъснато движение, плъзгащи се един в друг, обменящи позиции, продължаващи отвъд и обезсилвайки ръбовете на отделните елементи от парчета. Техниката му скрива факта, че той работи с хартия. Не само че се опитва да запази характера на хартията в опозиция на боята, а изглежда в действителност, че се опитва да скрие и двете, чрез своята концепция за рисунката и отношението си към повърхността и, която е залята с разредена боя, или изтрита с пастел, въглен, перо или молив. Погледнати от дистанция, или гледани на репродукция колажите на Висенте, могат да бъдат сбъркани с картините му. Стременията и ефектите и на двете са почти идентични. Колажите на Висенте не са свързани със специфичните традиции, сюжет или среда. Той се интересува от колажа като възможност, чрез него да стигне до емоционалната цвятова хармония. Това му дава основа за

плавно и спокойно композиционно решение, както и последователност в образността. Формите му разгръщат една ритмична процесия.

Сравнявайки двата технически похвата този на Миро и на Висенте се очертава рязката граница в начина им на работа. И двамата използват фротажа, но влагат съвършено различен смисъл. Висенте прелива цветовете и вкарва много светлина, използва трансперантността в произведенията си. Мазката му е гладка, напомняща по-скоро принт. При Миро водещ момент е линията, изграждаща неговите биоморфни образи. Той използва контраста от ярки цветове за да акцентира и придаде драматичния характер в композицията. Ритъмът, създаден от прецизната рисунка в по-късните творби, се подчертава от прилагането на чисти цветове, които художникът разпределя по повърхността в разделените участъци, определени за всяко петно или форма. Чистите цветове в палитрата са обогатени с цветове като ярко жълто, което се появява се в периода от зрялото му творчество. Петната, несиметричността в мазките и материала създават *“климата”*, който дава на художника ясна представа за измеренията на работата му. Всичко това е съчетано с увеличаване на простотата и трансформацията на плоските форми и прогресивното редуциране до знаци.

С изключителен финес на линията изразява контраста между агресивността и разлагането на фигурите и пейзажа. Репертоарът от знаци и фигури, измислени от Миро е много богат. Художникът говори със собствения си език, провокиран от образите, които живеят в неговия собствен свят. Някои от формите изоставя и създава нови персонажи, и техните отношения, небесните тела, слънцето, луната и звездите, съставляват космоса на Миро. Резултатът е композиция с изключителна острота, в която всичко е точно там, където би трябвало да бъде. **Композициите** в произведенията на Миро показват перфектното владение на разпределението на елементите, достигащо баланса в неговите картини. Миро очертава знаците и символите и след това той добавя цветовете, които ги очертават и така създава ритъма в композицията. Силата на картините му идва, в действителност, от непосредствеността на линията. Линията на хоризонта е друг елемент, който присъства задължително в работите му, тя

осъществява връзката е реалността. Линиите не са контури на фигури, те участват най-вече като повърхност на формата, но не са неин силует. Не е добре да се дава точен смисъл на всяка една от творбите на художника, защото знаците, които той използва придобиват универсална валидност. Миро запазва изразния си език, като постепенно го рафинира, изчиства до най-същественото в развитието на образите. Това са темите, които винаги са го вълнували: небесните тела, жени, птици и др. Трансформира формата и материята, подчинена само на неговите асоциативни връзки с морфа.

Хармонията и интеграцията на цвета са в центъра на композициите при Висенте. Правейки внимателно изчисление или доверявайки се на чувствителността си за всеки цвят, форма и текстура той ги полага на точно определено място. Така Висенте създава усещането за пълнотата на атмосферата, типична за абстракциите му. В композициите на картините му, той не преследва агресия, обратно маниерът му е сдържан и спокоен. Малко по -малко, неговите картини и колажи в композиционно отношение се превръщат, повече във въплъщение и продължение на неговата духовна и творческа същност. И от тази гледна точка в същността си Висенте е аскет и не е склонен да припознава видения, или да изпита религиозен екстаз, заради което и работите му са изчистени, по-лирични, ненатрапчиви и цялостни. Композициите му са изцяло освободени от разказвателност и сюжетиране. Творбите му са безорнаментални. Неговите произведения са замислени и следват композиционен ред. Цветните форми се преливат една в друга, успокоени, наситени, благодарение на подредбата си в пространството, постигат баланса в картината и създават музикално усещане. Висенте нарича композициите си „**интериорен пейзаж**“, защото те олицетворяват неговите вътрешни състояния.

Миро изразява образите от негови вътрешен свят, докато при Висенте картините му пресъздават чувства и емоции, лишени от фигуративност. Композициите на Миро са наситени със сюжетни послания. Те носят знаков образ, който художникът е изградил като собствен език. Колоритът е ярък,

контрастен, ангажиращ. Висенте е лиричен, спокоен, витален, пресъздаващ вътрешната аура образност на поставения проблем.

Независимо от различията в изразните си средства и двамата художници, носят европейската традиция в творчеството си. Нюйоркските критици отдават успеха на Висенте именно на това, че той придава на картините си чувствителността на европейската и испанската традиция. Точно тя го отличава от останалите художници от абстрактния експресионизъм. Мекият колорит и дълбочина на тона, присъщи на европейското изкуство.

Езикът на Висенте, точно както музиката, няма материално измерение. Миро може да бъде определен, като „стимул – на момента“, подходящ към живописца, с директен израз. С годините Миро обръща все повече внимание на идейното решение в композицията спрямо стремежа към реалността.

За Естебан е от значение само цветът възприет като светлина, „...една картина може да бъде изразена само като светлина...”⁹. Това е начинът му на представяне на абстрактната композиция: цветът и светлината в основното му състояние.

Миро не копира традиционни мотиви или форми и не заимства от авангарда, прилага собствени композиционни решения. Принципите на обединяване на елементите в произведенията му са съвкупност от цветове, знакови форми, отражение на социалната среда и пр. Така Миро постига своята творческа идентичност.

Висенте, оставя незабравими следи сред американските абстрактни експресионисти. Той е не само художник, но преподавател и теоретик. Висенте е сред първите абстрактни експресионисти в САЩ, които участват в създаването на нюйоркската школа.

Миро и Висенте, работили в различна творческа среда и условия, доказват връзката и ролята на собствената си национална идентичност чрез творчеството

⁹Vicente, Esteban:pinturas y collages 1925-1985:Fundación Banco Exterior, Madrid, 24 de abril al 15 de junio de 1987, стр.151

си. Творческият им път и факторите, които участват в него са различни. Но и двамата стартират кариерата си от испанския академизъм.

В тяхното развитие Миро и Висенте са последователно продължение на испанската традиция от една страна, и от друга, на европейския авангард. Връзката и ролята на собствената им национална идентичност е определяща за цялото им творчество. Отражението на европейския академизъм, изкуството на Веласкес, Ел Греко, Гоя, Пикасо, Гри, френският авангард и Сезан личи в колорита, техниката и композицията на двамата художници. Те не подражават строго на това изкуство, то е тяхна отправна точка в развитието на индивидуалността им. Това е съществен фактор в чувствителността им и техника на изграждане на изображението. Не е необходимо да спазват реалистичната тенденция, характерна за испанското изкуство, за да носят неговия дух. Щом са я преживели, тя е неделима част от тяхната живопис, запечатана във всеки цвят и всяка мазка.

Разгледани чрез формален анализ по отношение на композицията и фигуративността, композицията и хармонията -двамата достигат до абстракцията.

За Миро водещ е образът или морфа и той остава в сферата на биоморфната абстракция, изобразена посредством линията. Картините му никога не достигат чистата абстракция, както при Висенте. Подложени на редукция откъм знаковост, образите му винаги запазват някаква връзка с нещо реално и материално. Фигурата е неделима част от неговите произведения, дори да е представена единствено чрез някой характерен детайл, засвидетелстващ присъствието и. При композициите на Миро линията изгражда образа в контраст с фона. Тя заедно с цвета е основното му изразно средство. Композициите му могат да бъдат динамични или статични, но винаги са асиметрични. Той подрежда образите в собствен ред, фокусиран върху фигурата. Служи си с контура. Гамите, които използва в повечето случаи са контрастни, базирани на основните цветове и черно или бяло.

При Висенте абстрактният експресионизъм е воден от емоцията, неговите картини наподобяват звука на музикалните инструменти. Те изобразяват емоции и са напълно абстрактни, понякога сведени само до преливащи се полета цвят. В ранните му творби се откриват геометрични форми, подобни на геометричната абстракция на Мондриан, следи от четка, а в колажите му фротаж. Но през зрелия му период формите и образите са напълно изгубени, в мъгла от преливащ се цвят. Той използва аерографа, благодарение на което елиминира всяка следа от линия, контур или граница между тоновете. Независимо от липсата на конкретика, в композицията чрез цветовете се усеща динамика. Тоновите винаги са в хармонична гама с много нюанси с различна светлосила, но близки по стойност и яркост.

Ролята на **светлината** в изграждането на колорита.

При Миро цвета символизира конкретни обекти като например зелено е нощното небе, жълтото лазура и т.н. Чрез цвета той изразява своите символи, понякога трудно разпознаваеми. Той не набляга толкова на психологическото въздействие на цветовете, колкото на тяхното асоциативно въздействие, свързващо ги с конкретни материални образи. В използването на светлината Миро е по-пестелив в ранните си картини, търси пластичното изграждане на формата и там светлината има важна роля в изграждането на обема. Но в процеса на развитието му, образите му изгубват своята триизмерност и светлината се свежда до контрастите между линията на образите и фона на картината.

Висенте натоварва цвета със сложната задача да изразява смисъла в картина. Той има силно емоционално въздействие. Цветът освен естетически функции има и концептуални, той влияе психологически. Колоритът му е светъл, пастелен, предимно в топлата гама. Цветовете са хармонично разположени с близки по тон стойности, които могат да се слоят в едно, ако картината бъде заснета в черно-бял режим. Изпъкват само определени елементи, които пресъздават светлина, която след цвета е най-важното в картината за Висенте. Тя е елементът, който внася експресивността в творбите му. В по-ранните му

картини, в които още си служи с мазката, светлината дава информация за плътността на цвета, материята, повърхността и нейната отразителна способност. Той покрива платната трансперантно и прелива цветовете. Светлината е средството, с което той постига материалност на изображението.

Текстура и движение– в това отношение Миро и Висенте се различават през периодите на собственото си развитие. Двамата експериментират със структурата и мазката. Движението е пресъздадено по различен начин от художниците.

Миро е много пастозен в ранните си работи, а в по - късните си етапи експериментира с различни материали, създаващи структура, както и в сферата на колажа и фротажа. Движението при него се създава от композицията и начина на изобразяване на образите му. Образите му обикновено са разположени на пръв поглед хаотично, но именно това създава усещането за ритъм и движение.

Висенте не си служи с плътни мазки, той предпочита трансперантността на цвета, понякога дори оставя непокрити с боя места на платното. Също експериментира с техниката на колажа и фротажа, но и тогава живописата му остава тънкослойна, той смята, че включените предмети и големи обеми го отдалечават от живописата. Ритъмът се усеща именно заради меката вибрация на редуващите се близки по светлосила цветове. Това създава усещането за динамика и мека пулсираща светлина. Изразена единствено чрез цвят, без почти никаква фактура. Висенте не случайно се ориентира към работата с аерограф, защото иска да избегне всяка следа от мазката и да въздейства само със силата на цвета.

Природосъобразност и знаковост – това са почти противоположни принципи в работата на двамата автори.

Цялото творчество на Миро е вдъхновено от природата и тя е основната тематика в картините му. Но той се стреми да я пресъздава обективно само в ранните си години и с не особено голям успех. След това формите му постепенно претърпяват редукция и накрая достигат абсолютна знаковост, изчистени от всеки

излишен детайл. Тези знаци олицетворяват неговия вътрешен свят и са лично негови.

В развитието си Висенте напълно напуска сферата на предметната реалност и каквато и да била знаковост. Неговите колоритни търсения се стремят да пресъздават чисто абстрактни състояния като емоциите, както това се случва в музиката например. Те не са насочени към връзки с материални предмети. Имат чисто спиритуален смисъл. Изчистени са от образи знаци и цветът се отнася не толкова до изображението, колкото до неговия емоционален заряд. Като по този начин пресъздава процеса на общуване.

Заклучение

Появата на авангарда в изкуство дава отражение в поведението на редица художници от началото на ХХ - ти век. В него се съдържат сложни и противоречиви културни наслоявания. Доминиращо е абстрактното изкуство. Дали проявите на абстрактното изкуство са болезнен резултат на отдалечаване, или обратно, представляват стремеж към възстановяване на духовните връзки с природния универсум и порив за въздигане на духовността, е отворен въпрос.

Авангардът развива и утвърждава нови форми, техники на работа и направления. Но независимо от това, той не би бил това, което е без класическото изкуство. Двата художници преминават в творческото си развитие през академизма и влиянието на реалистичната испанска живопис.

Миро тръгва от свръх психологическия реализъм в живописните си творби, на вътрешния мир на персонажите и природата, за да достигне до „абстракцията” в чистото движение на съвременния контекст – от психологическа към физическа (симбиоза). Той търси допълнителен смисъл в изображението, чрез цветовете, формите и знаците отразява пространството и поставя нов различен психологически ракурс за зрителя.

Висенте преминава от умението на академизма през влиянието на кубизма за да достигне до абстрактния експресионизъм. При него като водеща характеристика се откроява индивидуалното внушение на стила, който разчита на специфичната роля на цвета и светлината в композицията на картината.

Както Миро, така и Висенте налагат определен стил в лиричната абстракция (биоморфна абстракция и абстрактен експресионизъм) чрез собствения си живописен език, решения и почерк.

Изследването детайлно разглежда двата отделни случая като открояващи се творчески явления от общ исторически процес. Последователното им творческо развитие и внимателно съпоставяне. Разширява гледната точка към изследователската теза и недвусмислено доказва креативността им независимо от условията, в които работят. Те тръгват от испанската реалистична школа, попадат под влиянието на авангарда, за да достигат до допирната точка в творчеството им лиричната абстракция, запазвайки собствената си творческа идентичност.

Принципът на сравнение в случая не залага на директното механично противопоставяне или отъждествяване на визията, а на задълбоченото проучване на творческата природа на идеите и проектите, както и на анализираниите върхови постижения в различни жанрове на двамата творци – живели и работили по едно и също време, но в различно културно поле и социокултурна среда. Анализът е извършен посредством културологичния метод и основните научни методологични принципи и подходи като системно – структурен анализ и синтез, сравнителен анализ, исторически, функционален, художествен подход и др.

Отправна точка на изследването е изясняването на влиянието на авангарда и испанската живопис.

Изводите са продиктувани от издирената и систематизирана фактология, свързана с жизнения им път; разбирането и вникването в същността на абстрактното изкуство като проява на цивилизационния напредък.

Научни приноси на дисертационния труд

1. За пръв път Хуан Миро и Естебан Висенте са съпоставени в едно цялостно общо изследване, което анализира особеностите на техния стил на сравнителен принцип.
2. В работата е събран голям фактологически материал, който е осмислен от гледна точка на сравнителния анализ.
3. Проучени и изследвани са множество конкретни произведения на двамата автори, някои от които досега не са били обект на изкуствоведски изследвания.
4. На базата на това изследване е представен един нов дискурс към особеностите на испанския абстракционизъм.
5. Подбран е богат емпиричен материал, включващ преводи, които не са публикувани на български език в научната литература.

Публикации

1. Блажева, С., “Каталония, отражение в колорита на Хуан Миро”, Сборник материали от докторантска конференция 2015 в НХА, София (под печат)
2. Блажева, С., “Моделирането на общественото мнение в културните норми, чрез „новата религия” в творчеството на Деймиън Хърст”, „Проблеми и перспективи в развитието на съвременния дизайн и декоративно – приложните изкуства “Сборник материали от докторантска конференция в НХА, С., 2015, с. 130-137.
3. Блажева, С., “Моделирането на общественото мнение в културните норми, чрез „новата религия” в творчеството на Деймиън Хърст”, БАН, С., 2014